

Η νύχτα του κορακιού

Θέση υπογραφής δικαιούχου δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας,
εφόσον η υπογραφή προβλέπεται από τη σύμβαση.

Το παρόν έργο πνευματικής ιδιοκτησίας προστατεύεται κατά τις διατάξεις της ελληνικής νομοθεσίας (Ν. 2121/1993 όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει σήμερα) και τις διεθνείς συμβάσεις περί πνευματικής ιδιοκτησίας. Απαγορεύεται απολύτως άνευ γραπτής αδείας του εκδότη η κατά οποιονδήποτε τρόπο ή μέσο (ηλεκτρονικό, μηχανικό ή άλλο) αντιγραφή, φωτοανατύπωση και εν γένει αναπαραγωγή, εκμίσθωση ή δανεισμός, μετάφραση, διασκευή, αναμετάδοση στο κοινό σε οποιαδήποτε μορφή και η εν γένει εκμετάλλευση του συνόλου ή μέρους του έργου.

Εκδόσεις Πατάκη – Θεωρητικές επιστήμες

Σειρά: Κι αν σου μιλώ με παραμύθια

Λίλη Λαμπρέλλι, *Η νύχτα του κορακιού – Δέκα σκοτεινά παραμύθια με καλό τέλος από την προφορική παράδοση*

Διορθώσεις: Αντωνία Γουναροπούλου

Σελιδοποίηση: Μάστορης Δ. Αλέξιος

Φιλμ-Μοντάζ: Μαρία Ποινιού-Ρένεση

Copyright© για το κείμενο Σ. Πατάκης ΑΕΕΔΕ (Εκδόσεις Πατάκη),

Λίλη Λαμπρέλλι, 2017

Πρώτη έκδοση από τις Εκδόσεις Πατάκη, Αθήνα, Ιούνιος 2018

KET B571 ΚΕΠ 482/18

ISBN 978-960-16-7800-9

ΠΑΝΑΓΗΣ ΤΣΑΛΔΑΡΗ (ΠΡΩΗΝ ΠΕΙΡΑΙΩΣ) 38, 104 37 ΑΘΗΝΑ

ΤΗΛ: 210.36.50.000, 210.52.05.600, 801.100.2665 – ΦΑΞ: 210.36.50.069

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: ΕΜΜ. ΜΠΕΝΑΚΗ 16, 106 78 ΑΘΗΝΑ, ΤΗΛ: 210.38.31.078

ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΗΜΑ: ΚΟΡΥΤΣΑΣ (ΤΕΡΜΑ ΠΟΝΤΟΥ – ΠΕΡΙΟΧΗ Β' ΚΤΕΟ), ΤΘ. 1213,

570 09 ΚΑΛΟΧΩΡΙ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ, ΤΗΛ: 2310.70.63.54, 2310.70.67.15 – ΦΑΞ: 2310.70.63.55

Web site: <http://www.patakis.gr> . e-mail: info@patakis.gr, sales@patakis.gr

ΛΙΛΗ ΛΑΜΠΡΕΛΛΗ

*Η νύχτα
του κορακιού*

Δέκα σκοτεινά παραμύθια με καλό τέλος
από την προφορική παράδοση

*Στην Αριάννα, στον Ορφέα,
σ' όσους αγαπούν τα παραμύθια*

«Εντάξει. Θα σας αφηγηθώ τι συμβαίνει μέσα μου».
Λογοτυπική έναρξη παραμυθιών (Ινδιάνοι Κρι)

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Πριν ξεκινήσουμε, μια μικρή ιστορία	13
Πρόλογος	15

Τα παραμύθια

1. Το κοράκι	19
2. Η μάνα αρκούδα	25
3. Η γριά κι ο βάλτος	35
4. Η μέρα του λιονταριού	39
5. Η γιορτή του Μουσά	47
6. Ο Γυμνός	59
7. Η Ξυλουκανίκα	77
8. Το υφαντό	93
9. Ζαλγκούμ	103
10. Ο σύζυγος	113

Επίμετρο	121
----------------	-----

Πριν αποχωριστούμε, άλλη μια μικρή ιστορία	167
--	-----

Πριν ξεκινήσουμε, μια μικρή ιστορία

(μαρτυρία του Χάουαρντ Νόρμαν)

Πριν από χρόνια, χειμώνα καιρό, στην περιοχή των Κρι, προχωρούσα με δυο φίλους Ινδιάνους, αναζητώντας έναν ερημίτη που ζούσε σε κείνα τα μέρη. Έξαφνα, σε μια ανοιχτωσιά ανάμεσα σε δυο δασωμένες εκτάσεις, μπροστά μας ένα μακάβριο θέαμα. Ένα σμάρι σκοτωμένων κορακιών πάνω στο χιόνι. Κόκαλα, αίμα, μαύρα φτερά που αναδύονταν από την παγωμένη ανάσα του φρέσκου χιονιού κι έμοιαζαν έτοιμα να ξαναζωντανέψουν.

Σταθήκαμε και κοιτούσαμε για ώρα πολλή. Ποτέ δεν είχαμε δει κάτι τέτοιο κι αναρωτιόμασταν πώς θα μπορούσε να έχει συμβεί φονικό τόσο βίαιο, τόσο ανεξήγητο. Όταν σκεπάστηκαν τα κουφάρια των κορα-

κιών από το χιόνι κι όλα ήταν λευκά κι έμοιαζαν άσπι-
λα, αποφασίσαμε να κατασκηνώσουμε εκεί για να πε-
ράσουμε τη νύχτα. Στο φως μιας μικρής φωτιάς, συνε-
χίσαμε να μιλάμε για κοράκια. Μας τυραννούσε η απο-
ρία τι θα μπορούσε να έχει γίνει και χάθηκαν ανώφελα
τόσες ζωές. Έξαφνα, ένας από τους φίλους Ινδιάνους εί-
πε χαμηλόφωνα:

—Μια ιστορία θα περάσει από δω. Θα βρει τα κορά-
κια, κι ύστερα θα 'ρθει να μας πει τι στ' αλήθεια έγινε.

Για τους Κρι, τα παραμύθια είναι πλάσματα ζωντα-
νά. Λένε πως ζούνε στα χωριά. Λένε πως αφηγού-
νται το ένα στο άλλο τις ιστορίες τους. Λένε πως
ταξιδεύουν να βρουν κομμάτια που τους λείπουν.

Άραγε όλα αυτά να 'ναι αλήθεια; Ή μήπως είναι
μονάχα κάποια ξεχασμένα παραμύθια;

Πρόλογος

«Το “Κοράκι” είναι το παραμύθι σου» με μάλωσε στοχαστικά ο δάσκαλός μου, Ανρί Γκουγκό, πριν από λίγα χρόνια, για την παραξενιά μου να προσπαθώ να προβλέψω και να βρω αντίδοτα για δυσάρεστα απρόοπτα που τελικά δε συμβαίνουν ποτέ. Η ζωή δεν είναι προβλέψιμη – συμβαίνουν άλλα.

Αναζήτησα το «Κοράκι» στη συλλογή του *Το βιβλίο των δρόμων* (Ανρί Γκουγκό, *Le livre des chemins*) και το βρήκα τόσο λυτρωτικό που άρχισα αμέσως να το αφηγούμαι νοητά και φωναχτά, χτίζοντας τη δικιά μου παραλλαγή. Όταν ολοκλήρωσα το βασικό μου «προφορικό» κείμενο, άρχισα ν’ αναζητώ παραμύθια που να του ταιριάζουν – που πιά να πει, απ’ αυτά που βάζουν το δάχτυλο στην πληγή, σί-

γουρα όχι για πολύ μικρά παιδιά αλλά για ενήλικες και ώριμα παιδιά που βρίσκονται σε αναζήτηση της δικιάς τους αλήθειας.

Έτσι γεννήθηκε αυτή η μικρή συλλογή από δέκα σκοτεινά παραμύθια με καλό τέλος. Έρχονται από πολλά μέρη του κόσμου – από τον Μεγάλο Βορρά (τους Ινουίτ και το νησί Γκρίμσεϋ), τους Ινδιάνους Κρι του Καναδά, τους Βέρβερους της Καβυλίας, τις Χίλιες και μια νύχτες, την ανατολική Αφρική, το Θιβέτ. Στην καρδιά του βιβλίου και στο επίκεντρο της αφήγησης η Ελλάδα, με δυο υπέροχα μαγικά παραμύθια από την πατρίδα μου, τη Λέσβο.

Λίγο πριν παραδώσω το τελικό κείμενο του βιβλίου, είχα την παρόρμηση να προσθέσω μια μικρή ιστορία που έχει περιληφθεί στη γαλλική μετάφραση του βιβλίου του Χάουαρντ Νόρμαν *The Wishing Bone Cycle* (*L'os à vœux*), όχι μόνο γιατί μιλάει για κοράκια, αλλά γιατί λέει (σαν τον Γάλλο, Ανρί Γκουγκό, και σαν όλους τους Αφρικανούς παραμυ-

θάδες που γνώρισα) πως τα παραμύθια είναι πλάσματα ζωντανά.

Σύμφωνα με τα λεγόμενα του Νόρμαν, η ιστορία είναι αληθινή. Μόλις όμως έδωσα δικά μου λόγια σ' αυτή τη μαρτυρία, μου μπήκε εμμονικά το ερώτημα: «Ποιος θα μπορούσε να έχει σκοτώσει αυτά τα κοράκια;». Ξαναδιάβασα το βιβλίο του Νόρμαν και, ακολουθώντας ίχνη από την προφορική παράδοση των Κρι, έφτιαξα μια δική μου εκδοχή για το τι έγινε εκείνη τη μέρα και τι ακολούθησε. Η μικρή ιστορία του Νόρμαν καλωσορίζει τους αναγνώστες πριν από τον πρόλογο, ενώ η δική μου βρίσκεται στο τέλος του βιβλίου, μετά το επίμετρο με τον σχολιασμό των παραμυθιών.

Από τα δέκα λαϊκά παραμύθια, πέρα από το «Κοράκι» που μιλάει για το κακό προαίσθημα που βγαίνει λάθος, ο κύριος όγκος (έξι) είναι μυθικά στην ενηλικίωση (τρία στην ενηλικίωση αγοριών και τρία στην ενηλικίωση κοριτσιών). Τα τρία

που απομένουν είναι της αγάπης στην πιο καθαρή μορφή της, μέσα από το παραμύθι της μάνας αρκούδας, και του έρωτα, μέσα από τη σχέση μιας γριάς κι ενός γέρικου ποταμού που βάλτωσε, όπως και την ευτράπελη ιστορία μιας άπιστης γυναίκας.

Αν κάποια σας μιλάνε, αφηγηθείτε τα. Αν τα δικά μου λόγια ταιριάζουνε στο στόμα σας, πείτε τα, ακολουθώντας τις εικόνες που φαντάστηκα εγώ. Πιστεύω πως το ιδανικό θα ήταν να αφουγκραστείτε τα παραμύθια και να φτιάξετε τις δικές σας εικόνες, τις δικές σας παραλλαγές. Το να τα λέμε είναι ο μόνος τρόπος για να παραμείνουν ζωντανά.

Όσοι δεν έχετε εμπειρία στην αφήγηση, θυμηθείτε πως τα παραμύθια κάνουν καλό – και σ' αυτόν που τα λέει και σ' αυτόν που τ' ακούει. Τολμήστε. Η μόνη σίγουρη «τεχνική» είναι να τα πείτε με την καρδιά σας.

Το λοιπόν, αρχή των παραμυθιών. Καλησπέρα της αφεντιάς σας!

Το κοράκι

Στη γη των πάγων, εκείνη τη χρονιά είχε μεγάλη βαρυχειμωνιά. Με το που πήραν οι μέρες να μικραίνουν, κίνησε το χιόνι. Κι έπεφτε, έπεφτε πυκνό και τελειωμό δεν είχε...

Πέρα απ' την παγωμένη τούντρα, απλωνόταν το δάσος. Στην άκρη του δάσους, σε μια χαμηλή καλύβα που χαμήλωσε κι άλλο από το βάρος του χιονιού, ζούσε ένας κυνηγός με τη γυναίκα του και το μικρό μωρό τους. Εκείνες τις μέρες είχε χιονοθύελλα κι ο κυνηγός δεν τολμούσε να πάει για κυνήγι – φοβόταν μη χαθεί μέσα στο χιόνι. Όμως, σαν τέλειωσαν όλες οι τροφές, τέλειωσαν και τα ξύλα για τη φωτιά και τους θέρισε το κρύο κι η πείνα, τ' αποφάσισε. Αχάραγα, φόρεσε τις βαριές του μπότες,

έβαλε το πανωφόρι του από δέρμα αρκούδας, πήρε το τσεκούρι του, πήρε το τόξο και τα βέλη του, είπε «Θα γυρίσω πριν νυχτώσει» και χώθηκε στον χιονιά. Η γυναίκα, ξυλιασμένη, κρατούσε σφιχτά στην αγκαλιά της το μωρό της κι έλεγε ξόρκια και προσευχές για να γυρίσει πίσω ο άντρας της.

Και πέρασε η μέρα και νύχτωσε κι ο κυνηγός δε γύρισε. Χωρίς αναμμένη φωτιά, το κρύο έκαιγε το δέρμα και το σκοτάδι έκαιγε την καρδιά. Έκλαιγε το μωρό κι η μάνα του όλο και το σφίγγε στην αγκαλιά της να το ζεστάνει και το νανούριζε γλυκά, να το παρηγορήσει. Και μόλις το μωρό το πήρε ο ύπνος, έξαφνα, ένα κοράκι μπήκε απ' τη σβησμένη καμινάδα. Φτεροκοπούσε μ' ανοιγμένα τα μαύρα του φτερά γύρω απ' το κεφάλι της γυναίκας κι έκρωζε:

—Κρα, κρα! Γυναίκα, σου φέρνω νέα από τον άντρα σου. Σκοτώθηκε από άγριο κάπρο και στην καρδιά του δάσους πυκνό τον σκεπάζει το χιόνι.

—Δεν είναι αλήθεια, ψέματα λες, είπε η γυναίκα κι

έσφιξε τόσο δυνατά το μωρό της, που εκείνο ξύπνησε και ξανάρχισε να κλαίει.

—Αλίμονο σε σένα, αλίμονο σε τούτο το παιδί, που θα πεθάνετε απ' το κρύο και την πείνα, έκρωξε πάλι το κοράκι.

—Ψέματα, ψέματα, λες ψέματα!

—Κι όμως, τον είδα. Φορούσε πανωφόρι από δέρμα αρκούδας, κρατούσε τσεκούρι κι έκοβε χαμηλά κλαριά και, ξάφνου, εφάνη μες στο θαμπό φως του δειλινού ένας τεράστιος αγριόχοιρος. Ο άντρας σου άφησε κάτω το τσεκούρι, πήρε το τόξο κι ένα βέλος, όμως δεν πρόλαβε το τόξο να τεντώσει, ορμάει πάνω του τ' αγρίμι και το χιόνι έγινε κόκκινο απ' το αίμα.

—Δεν είναι αλήθεια, δεν ήταν αυτός, ήταν άλλος, από άλλα μέρη κυνηγός!

Και το κοράκι:

—Αλήθεια είναι. Ήταν αυτός! Κι αν θες να ξέρεις, πριν ξεψυχήσει είπε τ' όνομά σου.

Ούρλιαξε η γυναίκα. Σφάδαξε από πόνο τόσο, που το χιόνι τρόμαξε και σταμάτησε να πέφτει κι εκείνη χωρίς ν' αφήσει από την αγκαλιά της το μωρό, που έκλαιγε κι αυτό σπαρακτικά, πήρε να λέει μοιρολόι και το κοράκι έκρωζε, έκρωζε, έκρωζε, λέγοντας μελλούμενα για καινούριες συμφορές. Και πέρασαν ώρες πολλές της νύχτας, ώσπου από τον χαμηλό φεγγίτη σαν να πήρε να χαράζει.

Κάποια στιγμή, μέσα στον θρήνο, ακούστηκε να τρίζει η αυλόπορτα κι αυτή νόμιζε πως ήταν ο άνεμος, αλλά αμέσως άνοιξε διάπλατα η πόρτα της καλύβας και μπήκε μέσα ο άντρας της. Ευθύς, χάθηκε το κοράκι. Άφαντο, σαν να το ρούφηξε το πρώτο φως.

Ο κυνηγός έσερνε πίσω του ένα άγριο ελάφι και μια αρμαθιά από ξύλα, κι είχε και κάμποσους λαγούς δεμένους στη φαρέτρα.

—Γυναίκα, έλα ν' ανάψουμε φωτιά, είπε με μάτια που άστραφταν και γέλασε.

Η γυναίκα τού χάιδεψε τα παγωμένα γένια και γέλασε κι αυτή. Ανάψανε φωτιά. Και με τις πρώτες φλόγες της φωτιάς, γέλασε το μωρό.

Και ζήσανε καλά για πολύ, πολύ καιρό.

